

Carsten Corneliussen

**homo
sapiens
*digitalis***

Den næste udgave af mennesket er en ny og forbedret version 2.0

En bog om menneskets udvikling og brug af teknologi

strategix.dk
© 2004

Synopsis

Homo Sapiens Digitalis

- en bog om menneskets udvikling og brug af teknologi

De efterfølgende sider bør læses som et overordnet resumé af bogen, som i flere detaljer vil beskæftige sig med de berørte problemstillinger, der videre danner basis for en mere tværgående analyse, som søges forklaret og besvaret i et større kompendium.

Homo Sapiens Digitalis er således rammen for forståelse af en række påtrængende globale og eksistentielle spørgsmål og selvom en del af dette skrives i et lokalt perspektiv, vedrører det ikke desto mindre hele menneskeheden og dens fremtidige muligheder for overlevelse.

Bogen publiceres i efteråret 2004.

Carsten Corneliussen

strategiX.dk © 2004

*Globaliseringen er en økonomisk realitet
Den dominerende livsform er virksomheden
Uligheden mellem rige og fattige nationer er øget
Individet konkurrerer mere end nogensinde
Menneskets nuværende mål er vækst*

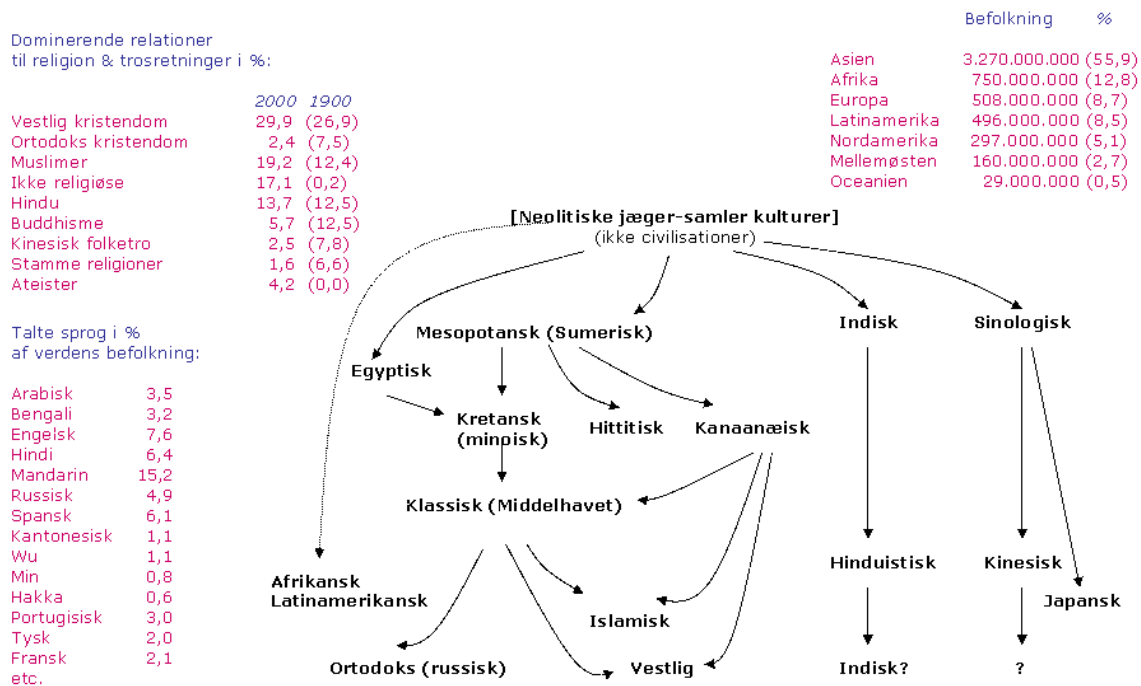
Den vestlige civilisations økonomiske kontrol og dominans er accelereret til en global *konsumerisme* og spørgsmålet er, om vores model af handel og sameksistens er den rigtige? Spørgsmålet er også, om vores nuværende økonomiske vækststrategi er resultatet af menneskets evolutionære udvikling – eller om vi er endt i en niche?

I det helt store billede af økosystemets udvikling – dvs. fra klodens og livets opståen til nu – er menneskets epoke forholdsvis beskeden. Fra den flercellede livsform til dinosaurerne er der gået milliarder af år, og fra dinosaurerne til mennesket, er der gået 65 millioner år. Mennesket i den nuværende form – *homo sapiens sapiens* – har faktisk kun eksisteret i 40.000 år og adskiller sig i øvrigt i genetisk DNA kun ca. 2 % fra chimpanserne, som går fem millioner år tilbage, hvor det allerførste urmenneske udviklede sig.

Menneskets første bevidsthed [opfattelsen af selvet] er af indlysende grunde ikke til tidsmæssigt at placere nøjagtigt, men et godt gæt er, at det skete for 100-120.000 år siden. Vi ved med nogenlunde sikkerhed, at vi for ca. 10.000 år siden etablerede landbruget, og dermed forlod samler-jæger stadiet. Dette er også tidspunktet for civilisationernes opståen med de første samfund, hvor skriftsproget opfindes, og hvor tid begynder at betyde noget. Der er her tale om mellemøstens sumerere og ægypternes tidlige dynastier for ca. 5.000 år siden og det samme sker blandt Asiens kinesere og indere. De europæiske stammer domineres af kelterne, som i kontrast til grækerne og senere romernes imperier, er forholdsvis primitive i deres samfundslevvis (men ikke i deres opfindsomhed og åndrigthed) med en udvikling, der i

nogen grad minder om udviklingen af f.eks. mongolernes stammer i Central-asien.

Det, vi forbinder med den vestlige civilisation og den vestlige, kristne kultur, stammer fra perioden efter romerrikets fald – altså ca. år 400 i vores moderne tidsregning. Middelalderen regnes herfra og dominerer Europa frem til renæssancen i midten af forrige årtusind, hvorfra den nuværende vestlige civilisation regnes og som endnu dominerer. Det er dog værd lige at erindre, at der parallelt med vores vestlige civilisation og kultur fortsat findes flere andre civilisationer¹:

¹ Tegningen er tilrettet fra: *The Evolution of Civilizations: An Introduction to Historical Analysis*, Carroll Quigley (1979). Tabellerne er fra: *World Almanac and Book of Facts*, Professor Sidney S. Culbert, Department of Psychology, University of Washington, (1959, 1993) og *World Christian Encyclopedia: A Comparative Study of Churches and Religions in the Modern World A.D. 1900-2000*, David B. Barrett, Oxford University. (Tallene adderer ikke op til 100 %).

Man kan naturligvis diskutere denne opstillings gyldighed for en fælles afrikansk eller sydamerikansk civilisation, hvis definitionen på civilisation udtrykkes som fælles sprog og fælles religion. Men ikke desto mindre er fordelingen rimelig, når den anskues ud fra den sociale, politiske og økonomiske magtbalance, der præger dagens verdenssamfund.

Hvis vi indledningsvis holder os til den vestlige civilisation, er denne altså defineret på grundlag af den kristne tro og de europæiske sprogstammer, hvoraf engelsk nu er det dominerende sprog, idet Vesten inkluderer, hvis ikke ligefrem domineres af USA og de øvrige engelsktalende lande som bl.a. Canada, Australien og New Zealand m.fl.

Vesten er tillige den dominerende økonomi, og dermed er den vestlige civilisation således også defineret som dominerende i globaliseringen.

Denne globalisering er dog ikke et udtryk for ønsket om en fælles kultur og fælles værdier, men snarere et udtryk for en global økonomi, der drives af den vestlige verdens behov for større og større markeder til afsætning af varer og ydelser, og et nærmest konstant stigende behov for at kunne finde billig energi og arbejdskraft til produktion for et hastigt stigende forbrug. Det vil derfor være mere korrekt at beskrive globaliseringen som udtryk for global *konsumerisme*. Verden i dag er domineret af et mantra om kontinuerlig økonomisk vækst og det gennemgående globale fællestræk er virksomheden, og ikke hverken kultur eller fælles værdier om mennesket som art, selvom vi uanset civilisationernes forskellighed har en række fælles værdier omkring livets eksistens.

Den vestlige verdens demokratiske levevis er på ingen måde ”sandheden” eller den eneste styreform, og den er da også i stigende grad blevet afløst af økonomisk lederskab i en konkurrenceform, hvor det er værd at erindre, at konkurrence betyder eliminering af konkurrenterne. Det er faktisk ikke så længe siden, at denne eliminering var fysisk, og fordi demokratiet sikrer en række rettigheder imod overgreb fra en rå magt, er denne styreform

foretrukket af de vestlige nationer. Men demokratiets princip om folkestyre er for længst afløst af et administrativt system og en økonomisk afhængighed af global samhandel.

Begrebet ”den frie markedsøkonomi” er også en forholdsvis ny introduktion, som på nogle få hundrede år i takt med teknologiens accelererede opfindelser har udviklet sig til at være det eneste mål for den vestlige civilisations eksistens.

Det er altså på alle måder naivt at tro, at målet er menneskehedens bedste eller artens overlevelse som art. Dobbeltmoralen, udnyttelse og magtanvendelse overfor *konkurrenten*, for at opretholde den evige økonomiske vækst betyder, at vi er blevet fanget i en niche, som det er blevet umuligt at komme fri af. Der er ingen alternativer til det økonomiske demokrati, og der er ingen muligheder for at begynde forfra. I billedet af evolutionær udvikling er økonomisk vækst altså blevet den ultimative overlevelsesfaktor.

Det er imidlertid et spørgsmål, om den økonomiske vækst kan fortsætte evigt, og om den vil gøre det eksponentielt på baggrund af den nuværende teknologiske eksponentielle udvikling? Når vi samtidig oplever en eksponentiel befolkningstilvækst i de ikke-vestlige civilisationer, synes markedet for afsætning af varer og forbrugsgoder, som vi i den vestlige verden gerne vil sælge, som en evighedsmaskine. Men det er denne evighedsmaskine, der er problemet. For at kunne holde maskinen i gang, udnytter vi mange flere naturlige ressourcer, end vi har til rådighed. Energien til produktion og vedligeholdelse af vores enorme samfund kræver en ny teknologisk forskning, som kan aflaste klodens økosystem. Her er ikke blot tale om forurening eller anvendelse af alternative naturlige energikilder, men også reelle risici ved forskningens opfindelse af nye teknologier som f.eks. nanoteknologi – ligesom tidligere opfindelser af atomkraft. Der er også tale om bioteknologi og genetisk manipulation af naturen, ligesom som vi samtidig udvikler metoder, der sikrer, at vi kan leve stadig længere.

I løbet af de næste par generationer har vi opnået at afdække naturens byggesten, og vil hermed beherske teknologien til at kunne kopiere os selv, og hermed også de fundamentale egenskaber, der gør os til mennesker: Intel-ligens og bevidsthed.

Vores selvforståelse betyder, at vi kan opstille mål og planlægge og gennemføre hvad som helst, hvis vi har råd, eller beslutter, at vi har råd.

Med et helt nyt værktøj i hænderne er der ingen grænser – heller ikke for at ønske at opfinde livsforlængende teknologier og anvende disse og andre teknologier til artens fortsatte eksistens. Problemet er blot, at vi ikke indenfor rammerne af det nuværende økonomiske demokrati kan anvende den samme økonomiske model. Ved en forøgelse af levetiden på blot nogle få år, vil enhver økonomisk planlægning i den vestlige verden ødelægge balancen mellem indtægter og udgifter. Værst er det for de nationer i den vestlige verden, som har erklæret sig for velfærdsstater. Hvis disse stater heller ikke formår at konkurrere på nye teknologier, og har afgivet den gammeløkonomiske fremstillingsproces til andre regioner i verdenshandelen, har de et problem, som kun kan løses ved at sænke tempoet og samtidig vælge mellem, hvilke opgaver, der er de vigtigste. Med andre ord er velfærdsstaten en myte og nationalstaten hermed ude af stand til at retfærdiggøre skatteudskrivningen, ligesom borgerne formodentlig allerede for længst har grupperet sig økonomisk med ligesindede med egne værdier i modsætning til dem, der ikke har, og som derfor er afhængige af statens økonomiske support. Paradoksalt nok vil de, der har værdier, se dem smuldre, når økonomien smuld- rer, og de, der ikke har, vil formodentlig ikke stiltiende affinde sig med en manglende politisk handlekraft.

Men er den politiske handlekraft overhovedet reel? Siden 1950'erne er behovet for menneskelig arbejdskraft blevet reduceret først med industriali- seringens teknologiske introduktion af maskiner og siden i 1980'erne, hvor automatisering af arbejdsprocesserne endnu en gang erstattede mennesket

[denne gang af computere], til nu og de næste par årtier, hvor det er både muligt og sandsynligt, at erstatte mennesket selv.

Politikerne er end ikke bevidste om dette billede – og skulle de mod forventning alligevel være det, vil de pga. den økonomiske evighedsmaskine forsøge at kontrollere udviklingen og formodentlig også at koordinere globaliseringen ud fra et politisk og økonomisk synspunkt. Men kan de det?

En af måderne vil være at lade være med at tale om fremtiden i perspektivet af teknologiske muligheder. De kan beslutte ikke at have råd, og de kan begrænse den basale grundforskning med økonomiske restriktioner. Men dermed begrænser og forhindrer de også konkurrenceevnen, og overlader det til andre at tage initiativet. Og det er der andre, der vil. Faktisk har andre allerede for længst taget initiativet og placeret know how og viden i det videnskabelige og universelle vidensamfund, der ligger udenfor den politiske kontrol og indflydelse, ligesom den økonomiske kontrol for længst er frataget nationalstaterne og lagt i hænderne på bureaukratiets selvorganiserende systemiske magt. Politikernes mulighed for at influere på dette kan kun finde sted på makroplan, og da helheden er bundet sammen i en økonomisk struktur, vil den faktiske indflydelse være lig med nul.

Den politiske magt er hermed blevet symbolsk, politikerne er blevet professionelle og borgernes deltagelse og indflydelse på systemets struktur er reduceret til den principielle og repræsentative akt, at kunne stemme på udvalgte kandidater, der uden anden kvalifikation end interessen for politik pålægges at skulle administrere et gigantisk husholdningsregnskab ved hjælp af embedsmænd og specialister uddannede i administration af systemer og processer.

Systemet har altså for længst taget magten, og det er kun pr. definition og principielt, at der er en teoretisk mulighed for at ændre noget i den kompleksitet, et moderne samfund i dag er endt med at blive. Politikerrollen er ikke længere af ideologisk karakter. Den vestlige civilisation er for længst

erklærede demokratier, og på grund af den de facto økonomiske globalisering er de konventionelle venstre- og højrefløje reelt afløst af nuancer om regnskabsprincipper. Symbolerne og traditionerne er det eneste levn af fortidens ideologiske kampe. Og det er traditionerne, som sikrer kontinuiteten. Ikke bare i den vestlige verden, men også i de øvrige civilisationer, hvor det er showet omkring udvekslingen af traditioner som medierne videreformidler til befolkningerne med det formål at give indtryk af en særlig kultur og særlige værdier. Det er ritualerne vi finder spændende og interessante.

En sammenligning af verdens civilisationer viser, at der faktisk er flere grundlæggende fælles værdier og kulturelle opfattelser end der forskelle. De sidste 50 år har med fjernsynet fuldstændig udhulet individuelle karaktertræk, og har samlet verden om begivenheder, som i dag repræsenterer globale kulturelle værdisæt. Sporten har en ikke ringe andel i dette. Set fra en sociologisk og psykologisk vinkel er de fleste mennesker i hele verden mere engagerede i sportsbegivenheder end i politik. Dette samlede særkende er altså en global værdi. Ganske vist er der tale om værdier som ”kamp”, der kan få tilhængere på den ene og den anden side til også at parallelisere traditionelle kulturelle forskelle, men de er nu lokale og ikke globale.

Tilhørsforholdet til den geografiske region og lokalitet er mere væsentlig end tilhørsforholdet til nationen eller civilisationen. Ingen enkeltpersoner er ideologiske racister. Der er ikke noget paradoks i *local-global* sammenhængen. De fleste mennesker er bundet økonomisk og personligt til en bestemt geografi, til familie og venner, arbejdsplads og kolleger osv. Familiemønstret er ikke længere det samme, og der findes ikke længere den samme udlængsel efter noget nyt.

Den elektroniske industri har erstattet den direkte oplevelse med sekundære oplevelser i form af film, radio og tv, spil og leg. Om ikke så længe vil arbejde endnu en gang blive omdefinert og hjemmearbejdspladser vil blive normen mere end undtagelsen. Det vil stille yderligere krav om direkte del-

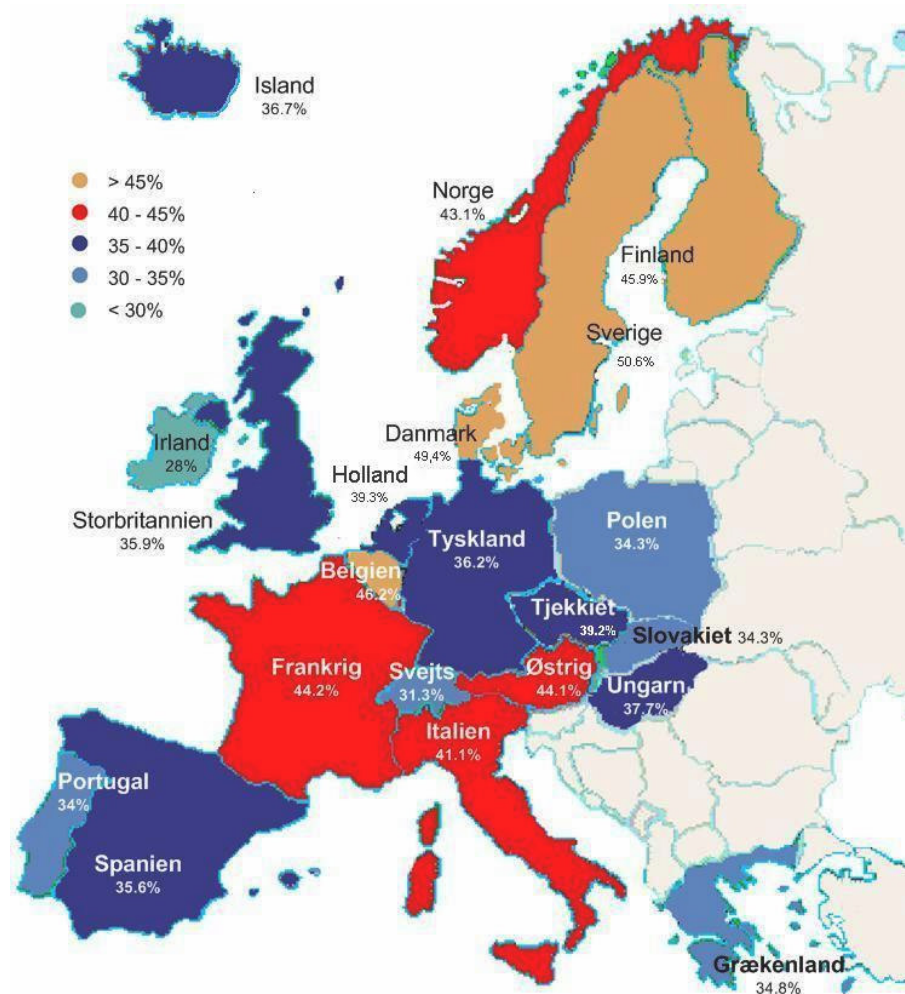
tagelse i det lokale. Ikke som politik, men som medbestemmelse af, hvad skatter bliver brugt til. Virksomheden i det regionale vil få pålagt et meget større ansvar end staten, og staten vil kun forholde sig til [nationens] *koncernregnskab* og den strategiske ledelse, som i stigende grad vil blive overtaget af professionelle administratorer, der repræsenterer erhvervslivet. Exit den ideologiske politiker. Og ind på scenen med *virksomheden* som den mest dominerende livsform, og dermed den styrende og kontrollerende faktor i globaliseringens økonomiske vækst på evighedens vilkår.

Går det galt? Vil borgerne finde sig i den omfordeling af rollerne – af identitetsskiftet og af tilhørsforhold? Svaret er formodentlig ja! Borgeren er ikke mere en kulturel identifikation og værdierne ligger i den økonomiske værdi – for begge parter – altså både borgeren og virksomheden. Men hvad med ældre generationerne, de svage og dem der ikke mere har værdi for virksomheden? Og det er et godt spørgsmål – hvad med dem?

Allerede i dag er disse karakteristika af grupperinger overtaget af private organisationer. Staten har opgivet alle undtagen den erhvervsvirksomme gruppe, og vil blive tvunget til yderligere nedskæringer på hjælpe og supportniveauerne i det offentlige. Det er for dyrt, og udliciteres derfor til private organisationer, hvor staten en rum tid endnu har råd til at kompensere i form af besparelserne fra en ikke-offentlig forpligtelse.

Konsekvensen er allerede synlig. Brugerbetaling. Det var f.eks. Reagans politik, der tvang Clinton til at love, at han ville opgive velfærdsstaten i USA, og det amerikanske brugerbetalingssystem som kontrast til det europæiske velfærdssystem giver umiddelbart ingen forskel i hverken levestandard eller i håndtering af systemernes forskellige vilkår. Dette er formodentlig den sidste ideologiske kamp, de europæiske politikere skal håndtere, for det står klart, at velfærdsstaten ikke kan overleve økonomisk i fremtiden.

Der er kun to løsninger i lyset af den bestående økonomiske model: Flere skatter² eller mindre offentlig ydelse. Og sandsynligheden taler for, at det bliver en blanding af begge muligheder.

² Illustrationen her er baseret på OECD tal (2002 - 2004) om skatteudskrivningsgrundlaget. Læg hertil moms og andre afgifter. Til sammenligning er skatteprocenterne i hhv. USA og Japan på 28,9 % og 27,3 %. Gennemsnittet for EU (15) er 40,5. Siden 1970 er antallet af arbejdstimer i hhv. Frankrig og Tyskland faldet med 23 % og 17 %, men steget 20 % i USA og Canada. Det gennemsnitlige antal arbejdstimer pr. år er i Tyskland og Frankrig hhv. 1.446 og 1.453 – sammenlignet 1.792 timer i USA (og f.eks. 1.673 i England). Skattefænomenet og arbejde behandles i flere detaljer i bogen *Homo Sapiens Digitalis*.

Det er indlysende, at de svage grupper bliver ramt hurtigst og hårdest. Det er også indlysende, at intet politisk mantra kan finde fodfæste hos de øvrige grupper, hvorved det statslige system allerede har spillet fallit. Alternativer med lokale selvstyrende enheder har bevist sin bæredygtighed, og får opbakning fra de lokale borgere. Dermed er vi tilbage i en feudal-lignende herremandsmodel, hvor kommunernes ”bykonger” allerede har demonstreret, at de dog ikke kan opføre sig som hverken herremænd eller konger. De lokale kommunale råd og institutioner kræver mere end konventionelle politiske flertal. Individualiseringen betyder nemlig, at den enkelte vil have reel indflydelse, og derfor vil blokpolitik og miniaturer af gammeldags ideologisk nationalpolitik ikke have en chance blandt borgere, der nu opfatter sig selv som frie forbrugere, der vil have *en-til-en* værdi for pengene.

Her kan man nemt få det indtryk, at den enkelte forbruger-borger vil være en selvoptaget og selvtilstrækkelig enhed i det samlede billede. Og det er for så vidt også korrekt. Skolet efter de sidste 20-30 års pædagogiske princip om konsensus, selvorganisering og selvtilrettelæggelse, vil en lokal gruppe og et lokalt samfund hurtigt snakke sig til handlingslammelse, hvorfor de formodentlig enes om at afprøve direkte demokrati i form af afstemninger via elektronikkens hjælp i form af åbne chat fora, SMS og e-mails, polls og prøvevalg mv. Dette vil i en periode føles som det ultimative demokrati, men vil formodentlig hurtig blive til systematiske og principielle afstemninger om økonomiske spørgsmål, hvor den enkelte *forbruger-borger* alligevel ikke er interesseret, og deltagelsen vil herefter blive lavere end i det traditionelle repræsentative demokrati.

Hvad så? Vil en gruppe bestående af ikke-ligesindede og måske ligefrem højst forskellige egeninteresser kunne organisere sig ud af dette dilemma, hvis tiden, der kræves til dette, er for omfattende og går ud over andre interesser? Sikker ikke. Og det byder så på plads til *management* og lederskab i form af bevisførelse for beslutningernes duelighed. Altså igen virksomhe-

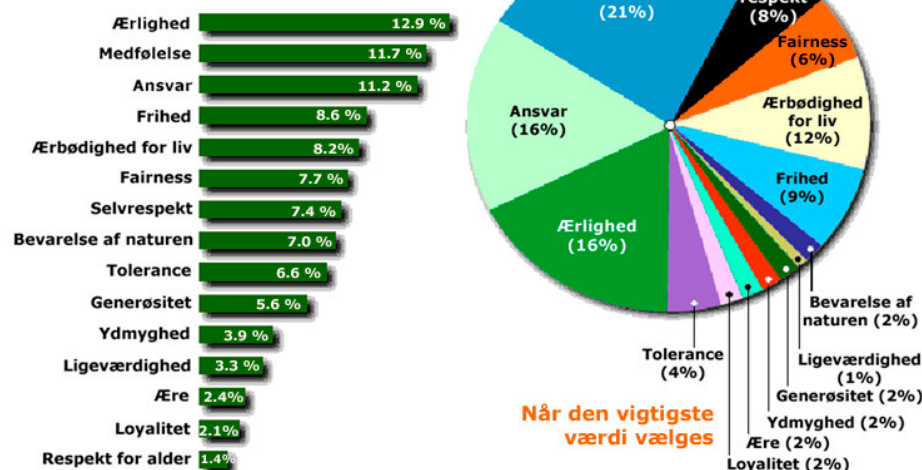
dens præmisser, der vil kunne anvendes som model for det *at styre*. Borgerne ansætter et management team, der administrerer lokalgeografiens interesser, holder møder, planlægger, udfører og rapporterer osv. Der indføres spørgeskemaer, og der udsendes information og dokumentation osv. Men hvor er muligheden for sanktioner, hvis nogen ikke indgår i det ny fælles kollektiv eller kooperativ? Af hvem og hvordan skal en klage behandles, hvordan skal f.eks. snyd straffes? Er det genindførelse af gabestokken? Den samme gabestok, der allerede nu stikker hovedet frem i mediernes populistiske fremstilling af *rigtig-forkert* i valget af nyhedernes pædagogik og mængden af reality shows. Formodentligt. Stammen, gruppen og den politisk korrekte opførsel, som vi har overladt til *skolelærere* at varetage i forbindelse med vores børns opdragelse, og til *journalisterne* for den videre voksenuddannelse, giver god grobund for denne antagelse.

Er det et sandsynligt scenario? Faktisk er det mere end et scenario for det er allerede virkelighed i en større skala i form af "den danske model", som mange gange allerede har demonstreret denne udvikling i politik og i mediernes behandling af problemstillingerne, og som langsomt sniger sig ind via de elektroniske medier, fordi tidligere perioders professionelle nidkærhed for korrekthed og tro er blevet erstattet af journalistik, der ikke mere er et kald – men blot et job. Der findes faktisk ingen undersøgelser, som forklarer eller indikerer, hvordan nyheder kvalificeres til at være nyheder. Der findes heller ingen viden om, hvordan enkeltpersoner i faget nyheder beslutter, hvad der er vigtigt, rigtigt eller forkert. Men der findes selvfølgelig rigtigt mange meninger om, hvad der er *normen* baseret på, hvad den enkelte beslutter giver mening eller værdi for sig selv.

Hermed er vi så tilbage i de universelle værdier. En undersøgelse om værdier, som indikeret herunder, viser faktisk, hvad de fleste mennesker mener. Det betyder ikke, at de efterlever det – og slet ikke, at det er de samme værdier, man vælger i forskellige sammenhænge. Men det viser, at man kan

spørge om hvad som helst, og at man kan få svar på hvad som helst. Og det vil herefter som her³ blive anvendt til at forklare eller demonstrere, hvordan den ideelle verden ser ud.

Når de 5 vigtigste værdier vælges

Hvad er det så, der gør, at det alligevel ikke passer ind i virkelighedens billede? Er vi som mennesker idealister, optimister og naive i vores opfattelse af, hvad der skal til for at være glade, lykkelige og bekymringsfrie for os selv og for andre? Er vi villige til at tilgive dem, der ikke er, som vi selv er? Er vi villige til at acceptere forskelligheden så længe vi selv har det, som vi gerne vil have det? Jeg har haft lejlighed til at afprøve denne værdiskalering på en række grupper, og har næsten hver gang opnået resultater, der alene udtrykker selvet. Dvs. at de værdier, der handler om fællesskabet i virkeligheden kun er principielle og politiske (som udtryk for politisk korrekthed). I praksis er *Mig-selv-A/S* den drivende kraft, og kun de nærmeste er inkluderet

³ Prøv f.eks. selv – her er instruktionen: ”Se på listen af disse 15 forskellige værdier, og udvælg derefter de 5 værdier, som er mest vigtige for dig i hverdagen (altså derhjemme, på arbejde, hobby osv.). Udvalg dernæst den ene værdi, som du anser for den vigtigste overhovedet.”

i et fælles rum af social fælles adfærd. Sammenlignet med en global base af andre psykologiske test og akkumulering af besvarelser herfra, er ovenstående repræsentation derfor ikke reel. Hvis den enkeltes psykologiske besvarelse sammenlignes med en makromodel, hvor den nationale identitet sammenlignes med andre nationer, har nedenstående figur⁴ en interessant afsløring, som bekræfter, at kultur og værdi faktisk bygger på religion og sprog – altså civilisationens definition – og at demokratiets økonomiske velfærd udtrykkes i selvet.

⁴ Figuren er tilrettet på baggrund af data fra *World Values Surveys*, som er den største undersøgelse, der nogensinde er foretaget for afdækning af holdninger, værdier og tro for hele verden. Der er foretaget tre undersøgelser i årene 1981-82, 1990-91 og 1995-98 i 65 lande på tværs af alle seks kontinenter, som dermed dækker mere end 75 % af verdens befolkning. Tallene viser undersøgelsens resultater det pågældende år. Tal fra den sidste undersøgelse i 1995-98, viser en klar diagonal bevægelse fra nederste venstre mod øverste højre kvadrant, men også flere interessante afvigelser, som behandles i detaljer i bogen *Homo Sapiens Digitalis*.

Men hvilken fremtid er der for klodens fællesskab? Det synes evident, at den vestlige civilisation er låst fast i en niche af evig økonomisk vækst, som på et eller andet tidspunkt vil bryde sammen. Vil en af de andre civilisationer så tage over? Vil denne civilisation kunne påtage sig lederskab på de nødvendige økonomiske vilkår? Måske, hvis det betyder nulstilling af økonomien, men reelt er det bare en ny niche. Samme vin på nye flasker. Min bekymring er, at vi er på vej ud af den vestlige civilisations dominerende økonomiske struktur – og at der ikke er et alternativ. Min bekymring er også, at der er et skred i værdier, som nogle psykologer og sociologer blot mener, er en evolutionær udvikling til et højere stadie af social struktur, uden at de har forstået, at det er det økonomiske vækstsyndrom, som er det egentlige mål.

Min bekymring er desuden, at økonomerne tror, at de kan styre og kontrollere udviklingen. Og at politikerne kun tror på økonomernes lineære spådomme. Og at teknologien hermed ikke får den nødvendige opmærksomhed.

En globalisering baseret på kulturelle og værdimæssige ligheder og forskelligheder synes ikke realiserbar. Dertil er forskellen på rig og fattig, på udmøntet adfærd og principiel værdiopfattelse simpelthen for stor. Det er altså alene den økonomiske globalisering og konsumerismen, som driver fællesskabet baseret på den aktuelle dominans af den vestlige civilisations teknologiske formåen.

Der har ikke tidligere været skrevet eller samlet en helhed som den, der søges fremstillet her. En omfattende research har ikke afsløret et enkelt værk, men til gengæld er der rigtig mange isolerede teser, der er både fantastisk inspirerende og begavede fremstillinger, og som spænder fra religion, psykologi, socio-cybernetics [sociologi, kybernetik, logistik og byplanlægning] til de klassiske litterære og nye videnskabstænkere, der i dag udgør ”de intellektuelle”, som beskæftiger sig med astronomi, universets mulige parallelle universer, matematikken og computerkalkulationer af informationsteknologiens praktiske anvendelse til bl.a. kunstig intelligens, hjerneforskning

gens teknologiske anvendelse af scannere til kortlægning af måden vi tænker på, og til bioteknologien, som gensplejser og kloner til eksistenser ved hjælp af nye biokemiske konstruktioner, og nano-teknologien, som manipulerer atomer og molekyler til nye komponenter.

Disse og mange flere discipliner er alle tilgængelige på Internettet som kurser i uddannelsesøjemed og som videnskabelige journaler i universiteternes og virksomhedernes laboratorier. En del har form af allerede udgivne bøger, der stilles gratis til rådighed af forfatterne eller de institutioner, som har betalt eksperter for at få en vurdering af dette eller hint. Mængden er utrolig stor, og at overkomme at læse alting er for de fleste ikke muligt (og måske heller ikke interessant eller relevant).

Det bliver det dog, når man som jeg insisterer på, at der er en overordnet mening og sammenhæng mellem det hele. Ting sker måske nok af sig selv og isoleret, men det påvirker helheden. Den nysgerrighed, der ligger bag en søgen efter sammenhænge, er den drivende kraft for mange af de mennesker, der vælger at blive forskere, og for dem, der gerne vil finde svar på lignende spørgsmål. Og det er deres forskning, som har nået et punkt, hvor udveksling og deling af viden er øjeblikkelig og kontinuerlig via et medie som Internettet. Denne eksplosion af umiddelbar adgang til alverdens viden i samme øjeblik den publiceres, giver en eksponentiel vækst af den samlede viden, og det betyder, at inspirationen og nødvendigheden går hånd i hånd.

Det giver også anledning til at reflektere over uddannelse og behov for viden i et nyt og større perspektiv. Hvis Internettet er at betragte som hele verdens bibliotek (med 24/7 betjening og uden gebyrer eller restriktioner på udlåns- og afleveringsregler) er vi alle i stand til at vide alt om hvad som helst. En computerterminologi for dette er en database, og som enhver datalog vil konstruere en database, er begrebet *metadata* (data om data) det essentielle for, at den virker optimalt. I praksis taler vi om søgning efter bestemte elementer, og som de fleste ved, er Internettet ikke ejet eller styret af

nogen central enhed eller organisation. Derfor er metadata den største udfordring for alle, der anvender netværket. Denne funktion er på vej til at blive universel i selve programmeringen af de mange websites, der udgør den samlede database, som Internettet repræsenterer. I tekniske termer taler vi om at rubricere titler og indhold i en form, der gør det muligt at søge og linke på tværs af alt. Og det var netop dette, Internettet oprindeligt var tænkt som – og det virker.

I fremtiden vil det ske trådløst og semantisk fra alle terminaler – dvs. fra håndholdte computere (hvad enten de oprindeligt er konstruerede som telefoner eller lommekalendere) med stemmestyret teknologi og talte instruktioner og svar, der udgør *interfacet* (brugergrænsefladen – som det hedder på dansk) mellem menneske og maskine – og som allerede har fået navnet: *The Semantic Web*.

Gør det så os alle sammen meget klogere – f.eks. i en sådan udstrækning, at vi ikke fortsat behøver uddannelsesinstitutioner eller bestemte uddannelser, men i det aktuelle øjeblik kan lære hvad som helst, og dermed blive kvalificeret med kompetence til at løse enhver opgave? Man kunne ønske det – og måske håbe på, at det sker hurtigt – men sådan er det nok ikke her i begyndelsen af den digitale æra. Som udgangspunkt er det en forudsætning at kunne læse og skrive – og dernæst at være i besiddelse af et vist intellekt som fundament for at forstå, hvad det er, man får serveret via søgninger på Internettet. En tese om ”teorien om alting” skrevet med matematiske symboler og illustreret med abstraktioner af formler og grafik, giver ingen mening, hvis ikke man har kendskab til matematik. En række af de videnskabelige discipliner har netop matematik og særlige symbolsprog som værktøjer, og det er derfor en forudsætning, at man har lært dette. Der findes mange ”oversættelser” – af forfatteren selv eller af videnskabsjournalister, som forklarer essensen i sproglig form – men her er der altid tale om et tolkningsproblem.

En verbaliseret oversættelse af komplekse formler og teorier er udsat for analogier – ”det samme som” syndromet – som alt andet lige nok gør stoffet tilgængeligt, men som så også betinger, at noget nu også er *det samme som*. Faren for overfortolkning og simplificering er derfor særdeles stor. Og formodentlig også årsag til, at mange almindelige journalister ikke beskæftiger sig med at skrive om videnskab og forskning i forhold til essensen, men derimod kun om personen og omstændighederne – f.eks. de økonomiske eller politiske implikationer. De få journalister, der kan deres metier og beskæftiger sig med et specifikt videnskabeligt fagområde, anvendes derimod ofte af både forfattere og udgivervirksomheder.

Det er dog karakteristisk, at de fleste forskere i dag er i stand til at udtrykke sig skriftligt og mundtligt om deres speciale i en form, der gør materialet anvendeligt også for de fleste almindelige mennesker.

Homo Sapiens Digitalis er altså titlen på en bog, som introduktion til den bagvedliggende helhed. Det har været en lang og sej vej at komme hertil. Dels har jeg ikke haft en opfattelse af at være forfatter eller tilstrækkelig engageret i hverken politik eller kultur til at skrive mine meninger om samfundsudviklingen – og dels har jeg som oftest været langt mere interesseret i selv at forstå sammenhængen end at forklare den for andre. Måske synes jeg også, at der er alt for mange andre, der har en mening om næsten hvad som helst – og at det mere ligner ”hanen på møddingen”, end tale om seriøse og meningsfulde bidrag til debatten om de fundamentale spørgsmål – nemlig: Meningen med livet, universets sammensætning – om der en gud, om individets vilkår for realisering, om arbejde, om ledelse osv.

Som jeg ser det, er der imidlertid et mønster, hvor meget af den viden og mange af de meninger, der udtrykkes i mediedebatten, er gammel viden eller dogmatisk viden, som er uden reference til en virkelighed, der hastigt publicerer ny viden og kombinerer denne viden med viden fra andre discipliner end den klassiske faglige opdeling af videnskaber og klasser af ekspertise.

Samfundets skoler og undervisere er stivnet i en klassisk og dogmatisk metode, og en stor del af samfundets institutioner og erhvervsliv er fortsat kun på udkig efter kvalifikationer, der opnået via det officielle og klassiske undervisningssystem, som i dag må karakteriseres som værende på fortidens præmisser.

Det er f.eks. interessant, at de [10] mest anbefalede bøger i den akademiske verden – dvs. universitetslærernes anbefalinger til deres studerende – fortsat er: *Biblen*, Homer's *Odysseus* og *Illiaden*, Plato's *Republikken*, Alexis De Tocqueville's *Demokrati i Amerika* samt diverse værker af Shakespeare som de førende – og først herefter anbefales f.eks. Adam Smith's *Nationernes rigdom*, Machiavelli's *Fyrsten* og *Koranen* – og længere nede på listen bl.a. Charles Dickens samt en række andre skønlitterære forfattere. Denne rating er foretaget i 2002 og 2003 og stammer fra en undersøgelse blandt Vestens universiteter, hvor der ud fra en spørgeramme blev vægтет bøger, forfattere, citeringer osv. Den eneste videnskabsmand i undersøgelsens top er Stephen Hawking's *A Brief History of Time* – og det er primært baseret på, hvor mange gange han er citeret. Ingen af de nye intellektuelle videnskabsfolk figurerer på denne liste.

Heldigvis er der også mange eksempler på, at virksomheder rekrutterer efter kompetencer mere end traditionelle og formelle kvalifikationer. Jeg er selv et eksempel på en, der arbejder i flere forskellige virksomheder ud fra et kompetenceprincip baseret på, at jeg kontinuerligt er opdateret på flere faglige discipliner.

Det er også i den egenskab, at jeg gennem de seneste ti år så alligevel har skrevet en del. Primært for at dokumentere og dele den viden, der ikke findes i det traditionelle undervisningssystem. Og det er også det forhold, der gør, at jeg nu synes, at det er blevet på tide at skrive et større og samlet værk om det jeg ved – og som jeg gerne vil dele med andre.

I mine overvejelser og tilløb hertil har jeg tænkt længe og meget over, hvad og hvordan. Og faktisk er der på min hjemmeside et par eksempler, som allerede indikerer dette. Især et par rapporter og bøger om den digitale teknologis udvikling, der downloades dagligt i flere eksemplarer – og det sker vel at mærke uden reklame for bøgernes eksistens og uden et bevidst ønske om at fungere som udgiver. Det er for mig ligeså naturligt at stille denne viden til rådighed, som jeg oplever, at det er for mange andre, som jeg gerne downloader og læser.

På den måde anerkender jeg så også min kulturelle baggrund og engagement i debatten om det, de fleste vil kalde for informationssamfundet eller videnssamfundet, men som måske i virkeligheden er bedre betegnet som et netværkssamfund, der opstår på baggrund af den kommunikationsteknologi, der har udviklet sig fra telegrafien til telefonen og fra radio og fjernsyn til Internettet, og som på ingen måde er nået til vejs ende. Tværtimod er vi lige netop gået i gang med opbygningen af et globalt og verdensomspændende trådløst netværk, der afløser Internettet, som vi kender det i dag, og som indenfor nogle få årtier bliver et intelligent og altdominerende netværk, der vil ændre ikke bare demokratiets form, men også vores monopol og eksistens som de eneste intelligente væsener på kloden.

Store ord om fagre ny verden vil nogen sige – og alt sammen noget, som er sagt før. Javel, men ikke i en kontekst af et samlet hele.

Mange har før mig beskrevet – eller rettere fremskrevet – nutidens teknologiske muligheder til beskrivelser af samfund, som nogle finder er afskrækkende og andre tiltalende. Og flere vil sikkert gøre det både parallelt og efter mig. Som nævnt tror jeg imidlertid ikke, at der er foretaget en status af den karakter, jeg her forsøger: En psykologisk, social og politisk, økonomisk og teknologisk [uvildig] beskrivelse og forklaring af de fænomener, som alle er en forudsætning for en meningsfyldt tanke til debatten. Til gengæld er der skrevet rigtig mange parts- og interesseindlæg fra mange forskel-

lige grupperinger af politisk, økonomisk og kulturelt værdimæssige organisationer, som alene søger at fastholde eller fremme egne synspunkter.

Min kompetence er analysen, mønstergenkendelsen og mit manglende politiske og kulturelle engagement, der gør mig i stand til ikke at have en mening før jeg har alle informationer og alle fakta – og først derefter tage stilling til, om det er værd at have en mening i en diskussion med ikke-ligesindede.

Bogen *Homo Sapiens Digitalis* er altså oplægget til mere viden om digital teknologi og effekten af digitaliseringsprocessen med fokus på de uundgåelige forandringer, der vil ske i samfundet. *Homo Sapiens Digitalis* er således heller ikke et isoleret værk, men en forståelsesramme, der udtrykker synspunkter med en bestemt systemisk holdning til en række presserende problemstillinger, der individuelt beskrives, uddybes og behandles i en efterfølgende samling af relaterede uddybende dokumenter, der af hensyn til overskueligheden er opdelt i emnerne:

Mig, dig, os – og alle de andre: Digitaliseringens psykologiske og sociale effekt på både de lokale og de globale samfundsstrukturer. Om menneskets udvikling fra huleboer til et psykologisk og politisk væsen, der over tid og med brug af teknologi har arrangeret sig i mange forskellige sociale grupperinger.

Det digitale kommunikaos: Mediernes digitalisering, om infrastrukturer og de samfundsmæssige konsekvenser. Om medier og teknologier, der beskriver broadcast og telefoni, udviklingen af computeren og Internettet, bredbånd og de nye trådløse kommunikationsteknologier. En beskrivelse af den politiske regulering af public service og de transnationale medieindustriers udvikling og dominans på underholdningsindustrien og på copyrightområdet ud fra kulturelle og økonomiske udviklinger.

GNR – genetics, nano og robotics: Fremtidens samfundsorden og den enkeltes levevilkår i en fuld-digitaliseret verden. Om de nyeste og næste tek-

nologier, der følger efter computerchippet. Om opfindelsen og produktion af ikke-biologiske intelligenser og mulighederne i genetisk fremstilling og bevarelse af menneskets eksistens uafhængig af tid og sted. Om at være i stand til at kontrollere naturen.

Bogen og de uddybende dokumenter danner samlet udgangspunkt for en analyse af en række stadig mere påtrængende globale eksistentielle spørgsmål, der for forståelighedens skyld ofte beskrives i et lokalt [dansk og europæisk] perspektiv, men som ikke desto mindre vedrører hele menneskeheden og dens muligheder for overlevelse.

Det meget hurtige resumé er, at vi for længst lært at håndtere ilden og fundet på at konstruere våben og værktøjer. Vi har opfundet hjulet og vi bygger huse af sten. Vi har organiseret landbruget og vi bygger fæstningsværker omkring byerne for at beskytte dem mod angreb fra andre samfund og andre fremmede civilisationer. Som bekendt er historien den lige vej til nutiden, så fakta kommer på plads i en fart, og dækker den historiske udvikling af mennesket og skiftet fra det altoverskyggende religiøse verdenssyn til renæssancens opståen i midten af forrige årtusind, hvor videnskaben formåede at trænge igennem årtusinders fatalistiske tro på højere magter.

Videnskabssynet dominerer nu den vestlige kultur og civilisation, men er ikke ensbetydende med, at det religiøse verdenssyn er reduceret – snarere tværtimod vil en hurtig status på verdenssamfundet indikere en stigende interesse for ”højere magter”.

Videnskaben i renæssancen var et udtryk for den mekaniske videnskab (hvor oldtidens videnskaber var filosofiens) og den var også et opgør med kirken og dogmatismen. Grundlaget for vores nutidige teknologiske formåen blev lagt her. Nogle vil endda sige, at det også gælder vores sociale, kulturelle, politiske og økonomiske livsstil, og at disse defineret som ”virksomheden” har overtaget kirkens tidligere dogmatik. Det, vi i dag kalder for ”samfundet”, er dog dybest set blot et øjebliksbillede af vores historie. Og flere

vil (som jeg) sige, at det oven i købet er resultatet af en nicheudvikling i det helt store billede.

Bogen giver også en oversigt over psykologiens historie og en status på det postmoderne psykologisk bevidste og politisk tænkende menneske, som beskæftiger sig med nutidens teknologiske udvikling – dvs. fra det forrige århundredes begyndelse med opdagelsen af elektricitet og opfindelsen af telegraf, grammofon og telefon efterfulgt af udviklingen af radio og fjernsyn til Internettet og den trådløse tele- og datakommunikation. Det historiske tilbageblik indikerer, at det er frekvenserne (radiospektrum), der er den virkelige nøgle og forklaring på det mediebillede, vi har i dag. Begreberne broadcast og bredbånd, telefoni og radiospektrum forklares detaljeret, da det er disse teknologier, der danner udgangspunktet for fremtidens kommunikationsnetværk. Kommunikation og konkurrence er en fundamental forudsætning for vores eksistens og vores måde at organisere os på, og underholdningsindustrien og pressen er f.eks. meget mere end spørgsmålet om frie markeds kræfter og demokratiets ytringsfrihed og nationalstaternes regulering af radiofrekvenser til beskyttelse af public service begreberne. Det 19. og 20. århundrede er også tidspunktet i vores udviklingshistorie, der præges af overgangen fra landbrugssamfundets dominans til det, vi nu kalder for industrisamfundet og påbegyndelsen af informationssamfundet. Det er samtidig en konsolidering af det økonomiske princip om de frie markeds kræfter og starten på forbrugersamfundet – eller *consumerism*, som det hedder på moderne forretningsengelsk.

Denne periode er udgangspunktet for vores nutid, som er *digitaliseringen*, og derfor er teknologien et centralt indhold. Perioden begynder i midten af 1950'erne med udvikling af transistoren og starten på minituariseringen og *semi conductors* (halvledere = computer chippen), med elektronisk tal- og tekstbehandling, der skaber grobund for IT og Internettet, der endnu en gang bevirker, at teknologien får indflydelse på vores måde at organisere os på.

Det er et åbent spørgsmål, om dette også er begyndelsen til enden på vores nuværende samfundsstruktur – og det er mit bedste bud, at det er det!

Det er værd at erindre og bemærke, at vi i det 19.århundrede var ca. én milliard mennesker på jorden. Og før det – fra civilisationernes opståen og frem til industrialiseringens start – kun har været 100-200 millioner mennesker, hvoraf halvdelen levede i de tidlige civilisationer i Europa og Mellemøsten. Fra ca. 1750 er verdens befolkning vokset til over 6 milliarder, og de bedste estimater er, at vi fra nu af vokser med ca. 1 milliard mennesker for hvert 11 år. Resultatet er, at vi omkring 2050 er 9 milliarder mennesker på jorden, og hvad det kommer til at betyde beskrives bl.a. i lyset af eksponentiel vækst, som behandles i flere forskellige detaljer i bogen.

Levealderen omkring midten af 1800-årene (hvor vi startede med at registrere folks levealder) var ca. 60 år. Den forventede levealder er i flere vestlige lande i dag på vej til 90 år (dog ikke i Danmark, der faktisk ligger under den vestlige norm). Og den er stigende. De fleste af vores børn og børnebørn vil uden genetisk indblanding formodentlig kunne leve til de er

100 år – og endnu længere ved hjælp af genetisk terapi. Levealderen i de fattige lande er dog fortsat langt under de 60 år (f.eks. er den i Sierra Leone kun ca. 35 år), og det er i disse regioner, at befolkningstilvæksten er eksploderet i de sidste par hundrede år. Og det er her, den fortsætter eksplosivt.

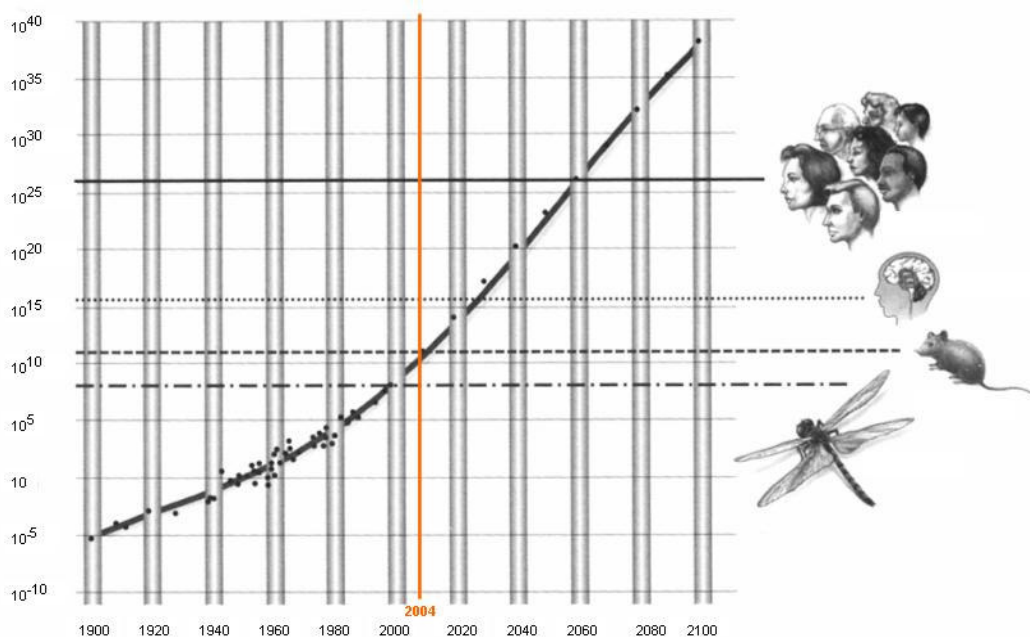
Den vestlige civilisation vil nærmest konstant bestå af cirka 1 milliard individer, og er måske for nedadgående baseret på den sociale struktur samtidig med, at teknologiens indflydelse forøger levetiden. Det er i sig selv et interessant paradoks, som jeg vil beskæftige mig mere med i bogen i relation til hvilken teknologi, der her er tale om.

Måske kræver det ikke særlig mange analytiske evner at spå om den nære fremtid. Alle indikationer om hastigere produktudvikling og hastigere økonomisk vækst er til stede. Men til forskel fra hvad de fleste mennesker måske tror, er den mest dominerende livsform og livsstil på kloden i dag faktisk *virksomheden*, og mantraet er, som allerede nævnt, alene kravet om økonomisk vækst. *Konsumerismen* er vejen frem. Tidligere gældende religiøst baserede etiske og moralske principper og ritualer, der jo alt andet lige historisk definerer de nationale kulturelle værdier, er ligeså tydeligt på vej ud. F.eks. er det mere reglen end undtagelsen, at nutidens regionale krige starter på et økonomisk grundlag. Og det er den vestlige kultur og civilisation, der driver den teknologiske og økonomiske ekspansion.

Udviklingen af teknologi synes evident. Vi vil se kunstige intelligenser, robotter og digitale mennesker, og den biologiske levealder vil blive udvidet betragteligt ved hjælp af biologisk og genetisk manipulation, og vi vil opleve mennesket i en ny og forbedret version 2.0.

Det tog f.eks. kun ca. hundrede år og fem teknologiske paradigmer [fra mekanik, til elektriske relæer, til radorør, til transistorer] at nå til fremstillingen af computerchippet. Det tager nu ét til to år, at fordoble beregningskraften i en almindelig hjemmecomputer. Med den udvikling har vi om nogle få årtier opnået en beregningskraft, der langt overstiger, hvad den menne-

skelige hjerne er i stand til. En computer fungerer naturligvis ikke på samme måde som den menneskelige hjerne, men også her står vi foran et gennembrud. Den digitale teknologi danner grundlag for den næste teknologiske bølge, som er langt mere avanceret end den nuværende, og som det er tilfældet med befolkningstilvæksten, er den teknologiske udvikling nu inde i den stejle del af kurven, der visualiserer eksponentiel vækst (faktisk en dobbelt eksponentiel vækst⁵).

Med computerens hjælp kan vi allerede nu simulere en del af den menneskelige adfærd, og vi har den mekaniske kreativitet til at fremstille kopier af vores biologiske eksistens allerede i dag. Dette begreb kender vi også allerede som *bionics*, der senere vil blive til *androider* (robotter = "digitale men-

⁵ Tegningen herover er tilrettet fra Ray Kurzweil's "*The Law of Accelerating Returns*" (2001), som er en glimrende analyse af teknologiens historie (der ikke er en lineær udvikling – men en eksponentiel udvikling). I de næste 100 år vil vi med den nuværende acceleration af teknologi opleve, hvad der svarer til ca. 20.000 års udvikling. Dette vil blive behandlet i flere detaljer i bogen *Homo Sapiens Digitalis*.

nesker”). I årene 2030-50 vil vi have kreeret ikke-biologisk intelligens med en bevidsthed, der matcher vores egen. Og de nye eksistenser vil være så meget klogere end os, at de kan omskrive deres egen *source code* og dermed fortsætte den eksponentielle vækst.

I *Homo Sapiens Digitalis* forklares begrebet *singularitet* og hvorfor konsekvensen af endnu en teknologisk udvikling vil stille os overfor en helt ny situation, der (hvis den kan sammenlignes) mere ligner oprindelsen af skriftsproget. I dag ved vi, hvilken konsekvens dette havde for udviklingen af vores intelligens, men næppe nogen synes på tidspunktet for den første anvendelse af skrivning, at det havde en større konsekvens ud over den indlysende rationelle gevinst som f.eks. en kvittering for købte varer. Vi kender allerede en singularitet i form af ”sorte huller”, hvor vi ved, at f.eks. fysikkens love ikke gælder, men samtidig ved vi ikke, hvad der så gælder.

Singulariteten med udvikling af *bedre-end-menneskelig* intelligens vil få en betydning, der rækker langt ud over vores nuværende fatteevne, og som ikke kan sammenlignes med noget tidligere. [Hvis vi kunne... var vi jo selv blevet klogere.]

Lige præcis denne formulering slutter cirklen, der starter i bogen, og som naturligvis også beskriver Darwins evolutionære teori, samt digitaliseringen og de næste teknologier, som kaldes for *genetics*, *nano* og *robotics*, som kunne ligne en forlængelse af det evolutionære princip, men som måske bør betragtes som starten på singulariteten.

Men menneskets selvforståelse og spørgsmålet om den sociale struktur og organisering, den politisk-økonomiske og hurtigt voksende kompleksitet, vil ikke forsvinde eller løse vores nuværende systemiske problemstillinger pga. af denne teknologiske formåen. Vi må forudse at globaliseringen (som hviler på et økonomisk princip – og ikke et social-psykologisk princip om ét verdenssamfund) vil kunne manifestere sig i mange forskellige løsninger, men også, at den måske slutter en æra. Ikke bare for den vestlige civilisation,

men måske for hele menneskeheden dominans. Vi har udnyttet klodens økosystem i en uoprettelig grad med for mange individer og for megen forurening, og når fremtidens mål alene synes at være uendelig økonomisk vækst i en bevidstløs konkurrence, er der god grund til at være opmærksom på, hvilken model vi vælger for fremtiden.

Der er en indbygget og uundgåelig konflikt i den digitale teknologi, som ikke før har været til stede i tidligere teknologiske paradigmer.

Det er først og fremmest *digital divide*, som er et udtryk for forskellen mellem de rige og fattige nationer, og det er et *digital dilemma*, at verdens fremmeste teknologiske viden er i hænderne på nogle få nationer, og indenfor denne ramme i hænderne på nogle få virksomheder. Disse virksomheder tiltrækker og fastholder en bestemt type af mennesker med et bestemt niveau af intellekt og intelligens, og disse mennesker og virksomheder er ikke nødvendigvis indstillet på at arbejde for en politisk global dagsorden. De er nok interesserede i – på økonomiske eller politiske betingelser – at være aktører i verdens forbrugersamfund, men ikke når det handler om at dele en eksklusiv viden. De har et forspring, og de vil fastholde dette forspring, fordi viden stadig er lig med magt i en samfundsstruktur som det, det nuværende politologiske (politisk-økonomiske) system er baseret på. På trods af et fremtrængende globalt verdenssyn om *både-og* tænkning, er den digitale teknologi faktisk medvirkende til at fastholde de fleste af verdens befolkninger i et *enten-eller* syndrom.

Dette er en klassiker i filosofisk og historisk forstand, og det er også det *klassiske look*, der fejlagtigt får de fleste til at tro, at udviklingen er ”den samme som” tidligere udviklinger. Men den afgørende forskel ligger i, at selvom disse mennesker og deres virksomheder endnu er meget få i det globale perspektiv, så har de altså også et fundamentalt anderledes tankesæt, som giver dem stor magt og en mulighed for at spille en afgørende rolle i fremtidens videndeling.

De mennesker, der er kommet forbi den klassiske evolutionære bio-psykologiske udvikling, hvor opfattelsen af det sociale fænomen om ”at være” (som den vestlige verdens politisk korrekte ideologiske syndrom består af) har opnået at blive i stand til at tænke på et nyt niveau (som er ny distinktion af den bio-socio-psykologiske udvikling), hvor de nu selv kan bestemme, hvad de ”kan blive til” – og de vil have værktøjerne og viljen til at gennemføre det [for sig selv ...]. De efterlader resten af verden i et vakuum, og hvis ikke resten af menneskeheden også bliver klogere, vil den forblive fastlåst i opfattelsen af ”at være” som den eneste model.

Et dilemma – og måske den største udfordring overhovedet – er menneskets tilbøjelighed til at bedømme fremtidens muligheder på fortidens præmisser. Lige så tåbeligt som det er, at bedømme fortidens hændelser ud fra nutidens præmisser. Det er derfor afgørende at skabe en diskurs – den samme model og den samme opfattelse – for at kunne anskue hele kompleksiteten. Problemet er imidlertid, at der findes så mange modeller, og så lidt enighed om, hvilken model, der er den rigtige. Bogen beskriver en del af disse modeller og holder dem op mod begrebet *universalitet*.

Homo Sapiens Digitalis beskriver også den aktuelle og den mulige teknologiske udvikling, som vil få betydning for fremtidens samfundsstruktur, og byder på et antal scenarier, som måske ligner nutidens science fiction. Og det er ikke helt tilfældigt. Det er nemlig her nutidens antropologer og sociologer henter inspiration til at beskrive mulige modeller for fremtidens samfund. Og som tidligere beskrevet vil det bestå af rigtig mange mennesker. Men ikke alene biologiske mennesker, hvoraf mange vil leve længe, men også individer af ikke-biologisk oprindelse. Nogle vil ligne mennesker og andre vil ligne noget helt andet, men de vil alle have en bevidsthed om selvstændig intelligens.

”Teorien om alting” er ikke bare jagten på en entydig og universel beskrivelse af selve universet og fysikkens love. En teori om alting må også

indeholde en plads til mennesket, hvis vi fortsat skal kunne fastholde at have en mening om vores intelligens og bevidsthed. Myten om ”én rod” – dvs. at årsagen til noget kun kan findes ét sted – må erstattes af forståelsen for, at årsagen i komplekse systemer er selve strukturen. Alternativt er vi vel nødt til blot at være en nicheudvikling?

Hvis nogen på dette tidspunkt hellere vil diskutere religion, moral og etiske principper eller kulturelle værdier som udtryk for meningen med livet – eller den såkaldte økonomiske og politiske realitet, er de selvfølgelig velkomne. Det er bare ikke det, bogen lægger op til.

Homo Sapiens Digitalis er et tilbud om at blive klogere, om at se helheden og kompleksiteten, om at styre og fordele rigdomme og viden til alle i et håb om, at vi bliver klogere som menneskehed.

Forandringer sker formodentlig ikke som en global revolution fra de fattige og undertrykte, men måske kan nogle få teknokrater og filosoffer nå at frembringe endnu en appel om fornuft [ligesom Thomas Paine – og det skal nok være snart], og personligt vil jeg langt foretrække en debat om helheden, som altså forudsætter en tværdisciplinær forståelse og viden om både teknologi og menneskets udviklingshistorie. Derfor bliver det nok ikke fra politikere og økonomer, for det eneste, der synes nogenlunde klart, er, at det ikke er den gruppe, som kommer til at styre fremtiden. Vores valg af ”de frie markeds kræfters demokrati” er i en temmelig alvorlig krise. Det bliver altså langt fra en politisk debat. Og det er heller ikke en parlamentarisk flertalsbeslutning, vi har behov for. Det er en ny model. Sandsynligheden taler for, at det snarere bliver en kamp mellem virksomhederne om markedsandele – eller konsumerismens segmentering af forskellige menneskers [købekraft] formåen. Men vi er simpelthen nødt til at blive klogere.

Jeg tror, at vi i det store billede har malet os selv op i et hjørne, hvorfra vi ikke alle kan komme ud. Nogle få har erkendt dette dilemma, og har ikke alene opgivet at råbe resten op, men også erkendt, at det ikke nytter noget,

fordi løsningen ikke skal findes i en anden økonomisk model, men i en helt ny struktur, hvor ikke alle kan være med fra starten. Der er ikke tid til at gøre mennesket klogere i den traditionelle anskuelse af undervisning, uddannelse osv. Nutidens menneske er simpelthen ikke egnet til en fælles indsats for artens overlevelse, men der vil være enkelte individer, der forlader gruppen for at starte forfra. Og det bliver disse mennesker – innovatører, teknologer, kreative og nye intellektuelle – der fører arten videre med brug af den bedste teknologi, de kan frembringe. En teknologi, der medfører, at vi kreerer en intelligens, der er vores egen overlegen, og at vi hermed starter en ny proces, som fører os tilbage på den universelle evolutionære kurve.

Den del af menneskeheden, som vælger eller er tvunget til at forblive i det økonomiske demokratis evighedsmaskine, vil efter det universelle evolutionære princip således have frembragt en overlevelsesmekanisme, men vil sandsynligvis ikke selv opleve, hvordan udviklingen løser en række problemer, som var for store for den niche vi har bragt os i. Hvis der skal være en morale i dette, må det være, at vi simpelthen er tvunget til at blive klogere. Ikke for at kunne hjælpe os ud af den situation, vi har bragt os i – det kan vi nemlig ikke – men for at komme videre.

Det, der i dag kaldes for videnssamfundet, er præcis dette – nemlig et samfund, der er baseret på viden – men hvis vi ignorerer alle tegn og indikationer fordi vi ikke ønsker at benytte denne viden [eller dele den med andre] så er dobbeltmoralen, hykleriet og mangelen på fællesskabets struktur en forkert model.

Der er heldigvis ingen beviser for, at jeg får ret i min bekymring – og derfor er mit motiv heller ikke at få ret. Men det er min agt at forklare, hvilke fælder, vi er faldet i, og hvilke fælder, vi stadig kan undgå. At pege på de paradokser, vi godt kan se og som vi erkender, men som vi alligevel ignorerer i vores naive optimisme.

På den anden side er jeg ikke hverken dommedagsprofet eller sandsiger, og min intention har heller ikke været at pege på løsninger – for der er efter min mening nemlig ingen reelle løsninger på den nuværende eskalering af økonomisk vækst. Det vil ende. Og når det ender, så ender det.

Jeg tror ikke, at vi er tossede nok til at slås om resterne med en altødelæggende effekt. Men desværre tror jeg, at grådigheden hos nogle enkelte individer og nationer er stor nok til, at de isolerer sig. Jeg tror også, at mange grupper, der er afhængige af arbejde, pleje og generel velfærd, vil ende i en ny mørk middelalder situation. Og jeg tror, at det vil ske endnu hurtigere end selv de værste økonomiske profetier. Bemærk, at det ikke længere er et spørgsmål om at skabe politisk velvilje til f.eks. en offentlig finansiering af forskning i nye teknologier, men snarere et udtryk for politikernes ubevidste uvilje til at medvirke til at anvende teknologien for hele menneskeheden, fordi konsekvenserne ikke er til at kontrollere.

Jeg er heller ikke så bekymret som f.eks. de moderne *ludditer*, der mener, at vi skal stoppe den avancerede teknologiske udvikling. Jeg frygter ikke hverken genetisk fabrikation, nano eller robotter – eller singularitetens transhumansitiske kunstige intelligenser. Tværtimod tror jeg, at det er vor eneste redning – selvom den vil være placeret på ruinerne af vores nuværende civilisation.

Mit håb er altså, at vi hurtigt bliver klogere. Det er også mit håb, at forskellige uddannelsesinstitutioner vil anvende bogen, selv om den ikke nødvendigvis er skrevet til dette formål eller nødvendigvis i en form, der gør den egnet til traditionel undervisning. Det er også mit håb, at rigtig mange andre vil læse bogen og starte eller bidrage til scenarier og muligheder for fremtiden.

Det har ikke været – og er ikke – min intention at starte en politisk og/eller såkaldt demokratisk debat. Det vil sikkert fremgå af teksterne og bogen, at jeg i virkeligheden opfatter det nuværende repræsentative og prin-

cielle demokrati for en ligegyldig, men endnu nødvendig administrativ funktion. For de fleste mennesker gælder, at *bare-et-job* opfattelsen er en ubevidst fraskrivning af et ansvar, som de dermed lægger i hænderne på ”noget” eller ”nogen”, som de tror, er ”dem der bestemmer”. Men fakta er, at der ikke er en styrmand [der er ingen retning] og at der ikke er en enkelt faktor, som kan ændre dette. Vi har nået en selvorganisering, hvor selvtilrettelæggelse nok er blevet en enkeltes ret [for de bedst uddannede], men hvor det i realiteten er selve strukturen i systemets organisering, der har taget over. Resultatet er som Noahs Ark i hænderne på højere magter. Og med mindre vi lærer at bygge et nyt maskineri, vil vi drive rundt på må og få.

Jeg kan bedst lide tanken om selvstændige, intelligente, åbne og nysgerige individer, der ikke underkaster sig ”normen” om konsensus til den laveste fællesnævner, og som endnu har en [højere] vision om læring og viden i behold. Og jeg håber, at der er nogen derude. Hvis, kan jeg måske medvirke til at vække nogle af de passive og måske lokke dem til at engagere sig i fremtiden.

Og hvis det skulle ske – så velkommen til den digitale fremtid!

Carsten Corneliussen

August 2004

*”Technology is not kind. It does not wait. It does not say please.
It slams into existing systems. And often destroys them.
While creating a new system”*

Joseph Schumpeter